

Kuhmoisten kunnan laaja hyvinvointikertomus 2023-2026

Dokumentin sisältö

KUHMOISTEN KUNNAN LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS VALTUUSTOKAUDELLE 2023-2026

OSA I HYVINVOINNIN NYKYTILA

- 1 Hyvinvoinnin tila Kuhmoisten kunnassa
- 2 Kunnan vahvuudet ja tehdyt toimenpiteet hyvinvoinnin edistämiseksi
 - 2.1 Kulttuuritoimi
 - 2.2 Liikuntatoimi
 - 2.3 Nuorisotoimi
 - 2.4 Opetus- ja kasvatus
 - 2.5 Ruokapalvelut
 - 2.6 Tekninen toimi
 - 2.7 Sosiaali- ja terveystoimi; Pirkanmaan hyvinvointialue

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2023 - 2026

- 3 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
- 4 Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä kuluvalle valtuusto-kaudella
- 5 Nuorisovaltuuston, vanhus- ja vammaisneuvoston toimenpide-ehdotukset hyvinvointia edistäviksi toimenpiteiksi Kuhmoisten kunnassa

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

- 6 Kuhmoisten kunnan laajan hyvinvointikertomuksen vastuutaho ja laatijat
- 7 Laajan hyvinvointikertomuksen hyväksyminen

KUHMOISTEN KUNNAN LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS VALTUUSTOKAUDELLE 2023-2026

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (29.6.2021/612) velvoittaa kuntia valmistelemaan laajan hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa. Sosiaali- ja terveydenhuoltolain 6 §:n mukaan: *”Kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.”*

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan: *”Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla”.*

Lisäksi lainsäädäntö (laki hyvinvointialueesta 611/2021, §14, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 6.7.10, 32, 50§) edellyttää kuntia ja hyvinvointialuetta toimimaan yhteistyössä. Hyvinvointialueella ja kunnilla on yhteiset asukkaat ja asiakkaat, joiden palveluita ne järjestävät ja toteuttavat asukaslähtöisesti. Kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan.

Hyvinvointialueen ja kunnan on neuvoteltava vähintään valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta. Neuvotteluissa sovitaan yhteistyön edellytyksistä, yhteistoimintarakenteista, toimintamalleista ja yhteistyön edellyttämästä tiedonkulusta. Yhteistyönä asetetut tavoitteet, sovitut menetelmät ja toimiva tiedonkulku tukevat asukkaiden hyvinvointia ja alueen elinvoimaa. Yhteistyön tavoitteena on saavutettavat ja saumattomat palveluketjut ja eri osapuolten kattava yhteistyö.

Hyvinvointialue valmistelee alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valtuustokausittain yhteistyössä alueensa kuntien kanssa. Myös kunnat valmistelevat omat hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat.

Hyvinvointikertomus on eri toimialojen asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä koottu tiivis asiakirja, joka toimii ennen kaikkea johtamisen työvälineenä, poliittisen päätöksenteon tukena sekä strategiatyön, suunnittelun ja sen toimeenpanon perustana. Hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan erityisesti kunnan rakenteita, kuntalaisten terveyttä ja toimintakykyä, kuntalaisten palveluita ja eri ikäryhmien hyvinvointia.

Tässä Kuhmoisten kunnan laajassa hyvinvointikertomuksessa on tarkasteltu kunnan asukkaiden hyvinvoinnin tilaa ja niihin vaikuttavia palveluita. Esille on nostettu eri toimialojen alaisia indikaattoreita, joiden tieto on tuotettu pääasiassa Sähköisen hyvinvointikertomuksen kautta. Lisäksi on käytetty tilastokeskuksen ja Sotkanetin tietokantoja. Paikallisten ilmiöiden tunnistamiseen on käytetty kunnan eri toimialojen tietolähteitä sekä kokemustietoa. Indikaattoreiden vertailuarvoksi on valittu Pirkanmaan hyvinvointialue. Hyvinvointikertomukseen on lisätty hyperlinkkejä alleviivattuihin kohtiin, joita kautta lukija pääsee perehtymään aiheeseen lisää.

Laaja hyvinvointikertomus sisältää:

1. katsauksen hyvinvoinnin tilaan Kuhmoisten kunnassa
2. Kuhmoisten kunnan vahvuudet ja tehdyt toimenpiteet hyvinvoinnin edistämiseksi
3. suunnitelman hyvinvoinnin edistämiseksi kuluvalle valtuustokaudella

Indikaattoritiedon tulkinta

Indikaattoriarvon suhteellinen muutos
(ilmaistaan aina prosentteina; vuosiraportissa verrataan edeltävän vuoden, laajassa kertomuksessa viiden vuoden takaiseen arvoon; alla oleva esimerkki laajasta kertomuksesta)

Viime vuosien kehitys
(indikaattoriarvot)

Viimeisin indikaattoriarvo omassa ja vertailuorganisaatioissa sekä tämän mukainen järjestys ja vertailu
(oma organisaatio lihavoituna)

Vertailupalkkien liikennevaloväriin määritetty vertailun suunta: tarkastelun näkökulma on joko oman organisaation tai vertailuorganisaation näkökulma.

Vertailuasetukset

Arvotus

Ympyrän kehän vahvuus ilmaisee muutoksen voimakkuutta – mitä paksumpi ympyrän kehä, sitä suurempi muutos.

Ympyrän kehän ja suuntakuvaajan väri riippuu tapahtuneesta muutoksesta ja indikaattorin arvotuksesta (onko muutos arvioitu tai arvotettu myönteiseksi vai kielteiseksi asiaksi; arvotusta muutetaan indikaattorien muokkaustilassa).

Keltainen väri palkissa kertoo, että oman kunnan ero vertailukuntaan on alle 10 prosenttia.

22.2.2023

KUNTA LIITTO 1 FCG

Indikaattoritiedon tulkinta

Kun viet hiiren osoittimen Muutos-sarakkeessa indikaattoriarvon tai symbolin kohdalle, näet lisätietona aikavälin, jolta muutos on laskettu (voit valita kiinteän vuosinäkömän vertailuasetuksista).

Mikäli toteutunut muutos on alle 5 prosenttia, symbolina on ympyrän sijaan vaakanuoli, joka on väriltään aina musta (alla oleva esimerkki vuosiraportista).

Indikaattorin nimi ja tyyppi sekä mahdolliset muut tunnisteet; nimen klikkaus avaa indikaattorin trendikuvion.

Jos muutos on alle 5 prosenttia, on suuntakuvaaja harmaa riippumatta indikaattorin arvotuksesta.

Harmaat vertailupalkit ovat merkki siitä, että indikaattoria ei ole arvotettu.

Yhteenveton kirjoitus (avaa erillisen ikkunan)
Indikaattorikuvauksen kirjoitus (avaa erillisen ikkunan)
Linkki indikaattorin nk. **metatietoon**

Arvotus

22.2.2023

KUNTA LIITTO 2 FCG

OSA I HYVINVOINNIN NYKYTILA

1 Hyvinvoinnin tila Kuhmoisten kunnassa

Kuhmoisten kunta on vireiden kylien ja runsaiden palveluiden muodostama, n. 2100 asukkaan luonnonkaunis kunta Päijänteen rannalla. Kuntakuvaa värittää kesäisin yli 10 000 vapaa-ajan asukasta. Kunnassa on hyvät varhaiskasvatuspalvelut, laadukas perusopetus ja ratsastuspainotteinen lukio.

Kunnalla ja hyvinvointialueella on vastuu väestönsä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Pirkanmaan hyvinvointialue (Pirha) järjestää kunnan asukkaille sosiaali- ja terveyspalvelut. Hyvinvointialueen kanssa tehdään yhteistyötä kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja laadukkaiden yhdyspintapalveluiden tuottamiseksi. Kunnan tekninen toimi pitää yllä viihtyisää kuntakuvaa ja elinkeinotoimi tukee paikallista, perinteistä yrittäjyyttä.

Kuhmoisten kuntastrategian visio vuosille 2022-2035 on "Kuhmoinen Päijänteen paratiisi". Strategia pitää sisällään seuraavat tavoitteet:

1. Tarjoamme houkuttelevan asuinympäristön ja kunnan asukasmäärä sekä tunnettavuus kasvaa
2. Luomme kuntalaisille hyvät puitteet sujuvaan ja aktiiviseen arkeen sekä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin
3. Edistämme vapaa-ajan ja viihtymisen mahdollisuuksia vakituksille ja kausiasukkaille sekä matkailijoille
4. Mahdollistamme vakaalla taloudella, hyvinvoivalla henkilöstöllä ja yhdessä tekemisellä

Kunnassa on monia päätöksentekoa ohjaavia ja kunnan elinvoimaa kehittäviä asiakirjoja:

- Kuhmoisten kuntastrategia-asiakirjoja 2022-2025
- Kunnan kiinteistöstrategia-asiakirja 2017
- Kunnan elinvoimaohjelma 2019
- Kuhmoisten maankäytön periaateohjelma 2014

Uusien kuntalaisten houkuttelemiseksi ja kunnan elinvoiman lisäämiseksi kunta on kaavoituksen avulla laajentanut omakotitonttitarjontaa. Vuonna 2016 sataman alueelle valmistunut Aurinkorinteen asemakaava sekä Ala-Karkjärven rannalle vuonna 2018 valmistunut Koskenpartaan asemakaava tarjoavat viihtyisiä omakotitontteja keskusta-asumiseen. Vuonna 2019 valmistunut päiväkotitontti Saukontassu ja v. 2022 valmistunut yhtenäiskoulu houkuttelevat omalta osaltaan lapsiperheitä muuttamaan kuntaamme.

Kunnan monipuolinen yhdistystoiminta tarjoaa ympäri vuoden kuntalaisille ja vapaa-ajanasukkaille monipuolista vapaa-ajantoimintaa, ollen erityisen aktiivista kesäkaudella. Kunnan ja yrittäjäyhdistyksen välinen yhteistyö on aktiivista.

Hyvinvointityön rakenteet ovat edellytys toimivalle ja tulokselliselle hyvinvointityölle. Kuhmoisten kunnan hyvinvointityön rakenne:

Kunnanvaltuusto
Kunnanhallitus
Moniammatillinen hyvinvointityöryhmä ja ehkäisevän päihdetyön työryhmä
puheenjohtaja hyvinvointikoordinaattori
sihteeri hyvinvointisuunnittelija
kunnan johtoryhmän jäsenet
nuoriso-ohjaaja
liikunnanohjaaja
varhaiskasvatuksen esihenkilö
kulttuuri- ja kirjastotoimen esihenkilö
koulukuraattori
fysioterapeutti
kotihoidon esihenkilö
neuvolan työntekijä
vapaa-ajan asukkaiden yhdistyksen puheenjohtaja
diakoniatyöntekijä
hyvinvointikoordinaattori
hyvinvointisuunnittelija

Talous

Tulot

Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

Vuosikate, euroa / asukas

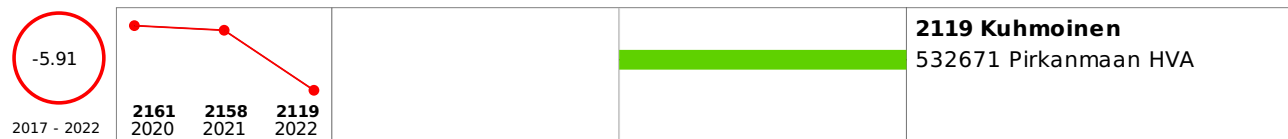
Verotulot, euroa / asukas

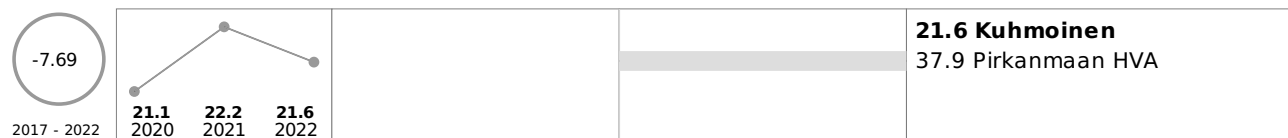
Elinvoima

Väestö

Väestö 31.12.

Lapsiperheet, % perheistä

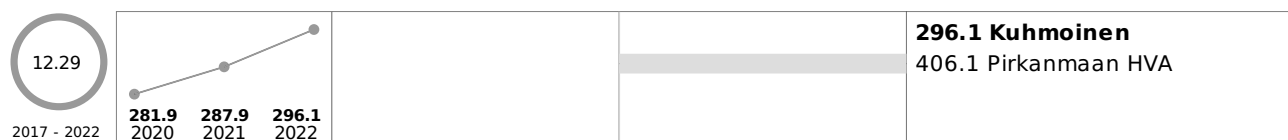
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

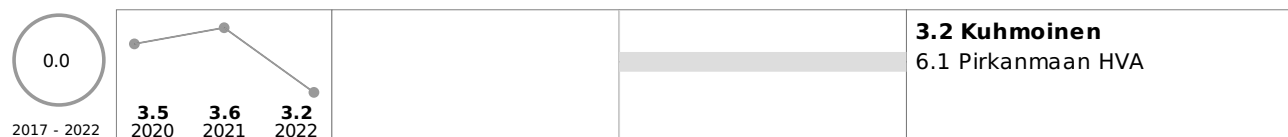
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

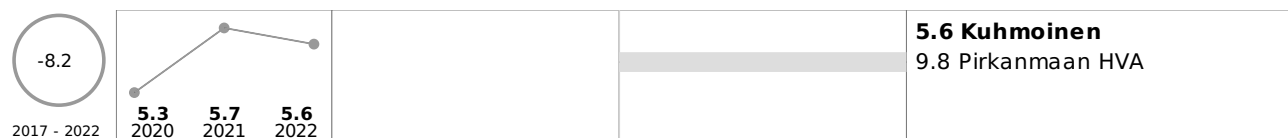
Koulutustasomittain

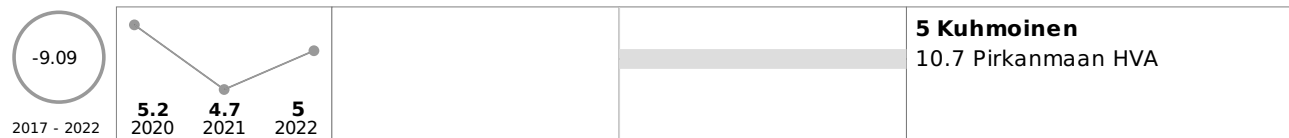
0 - 6-vuotiaat, % väestöstä

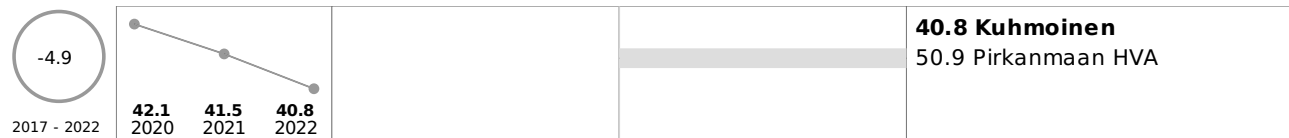
7 - 15-vuotiaat, % väestöstä

16 - 24-vuotiaat, % väestöstä

25 - 64-vuotiaat, % väestöstä

65 - 74-vuotiaat, % väestöstä

75 - 84-vuotiaat, % väestöstä

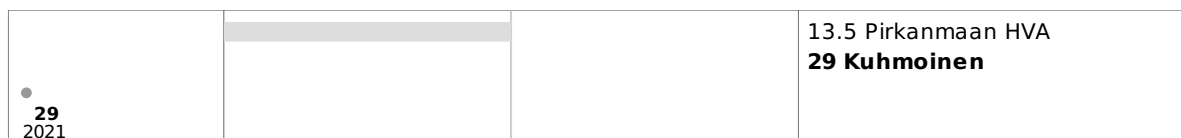
85 vuotta täyttäneet, % väestöstä

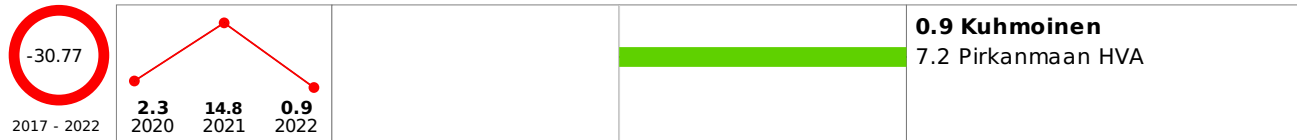
25 - 64-vuotiaat, % väestöstä, väestöennuste 2030 (laskettu 2021)

75 vuotta täyttäneet, % väestöstä, väestöennuste 2030 (laskettu 2021)

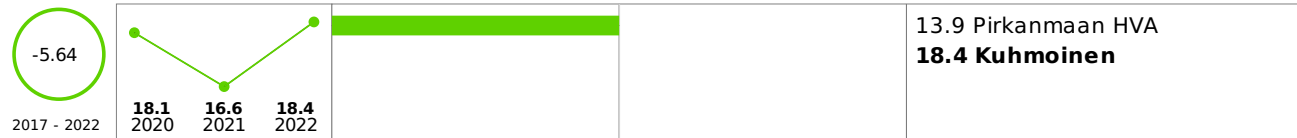

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

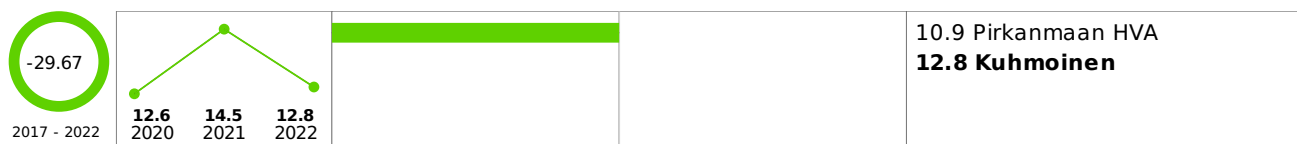

Elinvoima

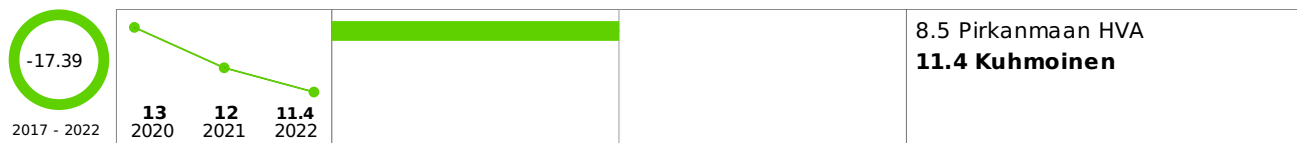
Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Lasten pienituloisuusaste

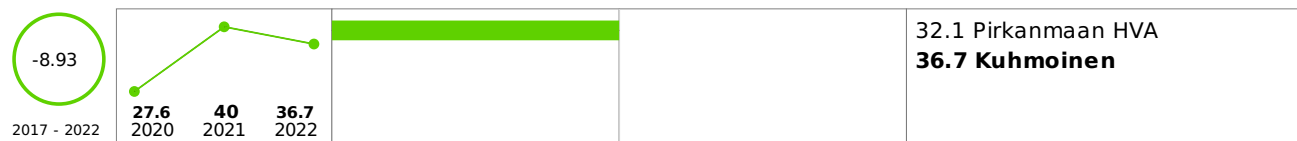
Työttömät, % työvoimasta

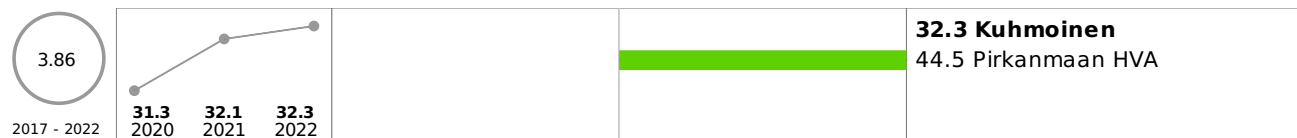
Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

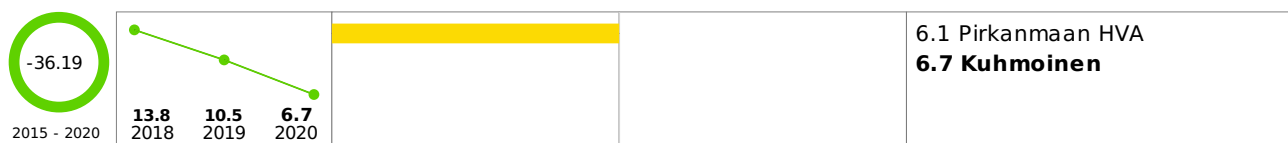
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä

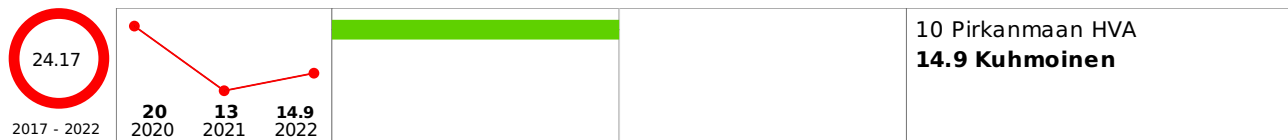
Työlliset, % väestöstä

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

TALOUS JA ELINVOIMA - Yhteenveto

Kunnan talous on ollut vuosien ajan tasapainoinen. Valtionosuus on ollut tasainen, sen prosenttiosuus nettokustannuksista on kuitenkin laskenut. Vuosikate on myös laskenut, kun taas verotulot per asukas ovat lisääntyneet.

Kuhmoisten kunnan väkiluku on ollut vuosien ajan laskusuuntainen, johtuen pääsääntöisesti ikärakenteesta eli kuolleisuuden ja syntyvyyden epätasapainosta. Väestömäärä 0-6 -vuotiaissa on ollut tasainen, sen sijaan 7-15 -vuotiaissa ja 16-64-vuotiaissa väkimäärä on laskenut. 75-84-vuotiaiden määrä on noussut selvästi. Lievää nousua on myös 85 vuotta täyttäneiden kuntalaisten määrässä. Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan Kuhmoisten kunnan väestön ennustetaan pienenevän vuoteen 2040 mennessä 1748 asukkaaseen.

Kuhmoisten kunnan väestöennuste:

	Yhteensä			
	Väestö 31.12. (ennuste 2021)			
	Yhteensä	0 - 14	15 - 64	65 -
Kuhmoinen				
2025	2 015	149	907	959
2030	1 905	137	821	947
2035	1 817	130	774	913
2040	1 748	126	750	872

Pienituloisuusaste on vähentynyt. Työttömien määrä on kunnassa laskenut ja työllisyys lisääntynyt muilla osa-alueilla paitsi nuorisotyöttömyyden osalta. Nuorten osalta positiivista kehitystä on ollut koulutuksen ulkopuolelle jäävien määrässä, joka on vähentynyt.

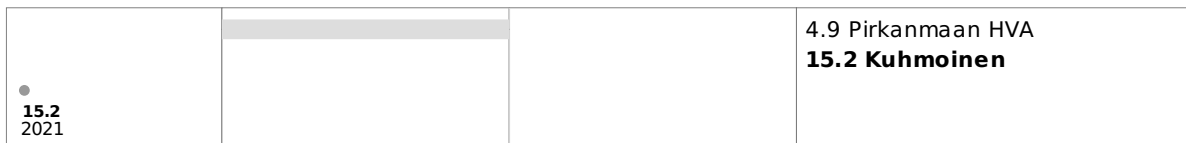
Tilastokeskuksen mukaan Kuhmoisten kunnassa oli vuonna 2021 yhteensä 588 työpaikkaa (uusin STAT-tieto). Vuonna 2021 Kuhmoisten työpaikkaomavaraisuus oli 85 %. Kunnan asukkaista asuinkunnassaan työssäkäyviä oli 456 henkilöä ja asuinalueen ulkopuolella työssäkäyviä 236 henkilöä. Työllisiä kunnassa oli v. 2021 692 henkilöä. Kuhmoisissa toimi vuoden 2023 Q2 lopussa 246 yritystä, joista valtaosa on monialaisia pienyrityksiä. Kuntaan perustetaan vuosittain n. kymmenen uutta yritystä ja vajaa kymmenen lopettaa toimintansa.

Työikäisten 25-65 -vuotiaiden osalta on tärkeää, että kunnan alueen nykyiset työpaikat saadaan säilytettyä. Lisäksi kuntaan tarvitaan uusia yrityksiä, jotka toisivat mukanaan uusia työpaikkoja. Yritysten syntymiseen voidaan vaikuttaa aktiivisella elinkeinopolitiikalla ja toimitilojen tarjonnalla. Lisäksi kohtuuhintaisten asuntojen tarjonta voi omalta osaltaan houkuttaa uusia asukkaita kuntaamme.

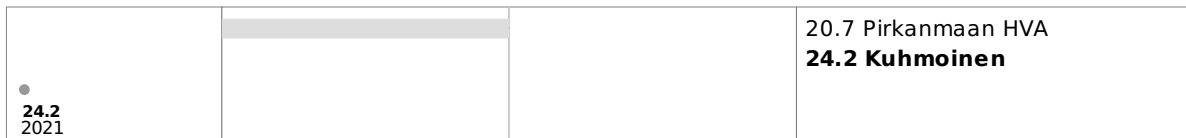
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

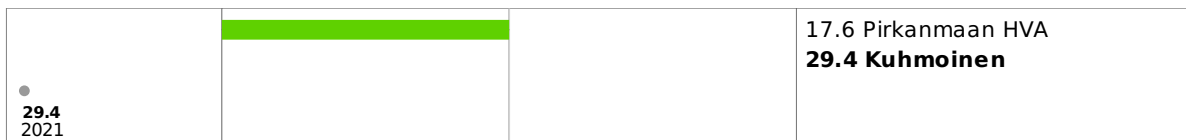
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

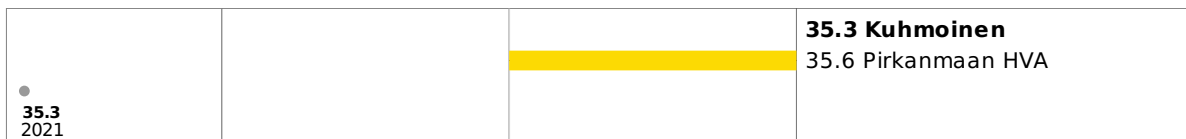
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

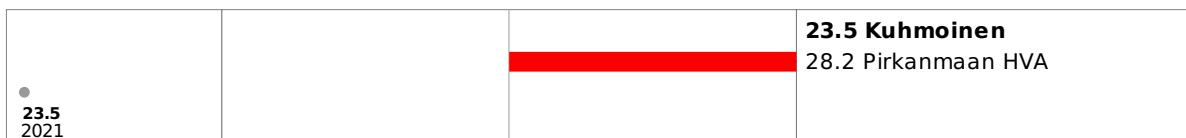
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

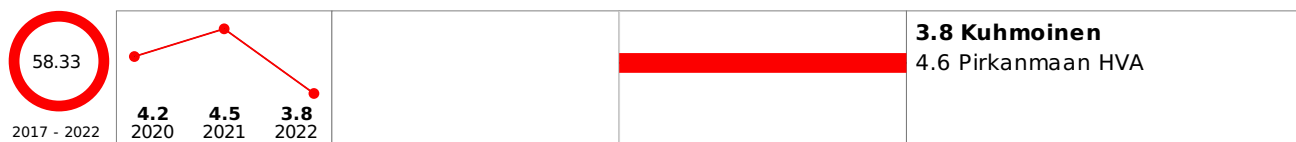
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

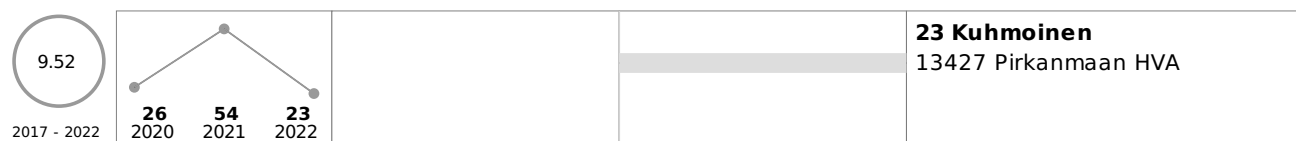

Eryiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0 - 15-vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)

Kunnan palvelut

Päivähoito

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut (-2020)

Kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 1 - 2-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut (-2020)

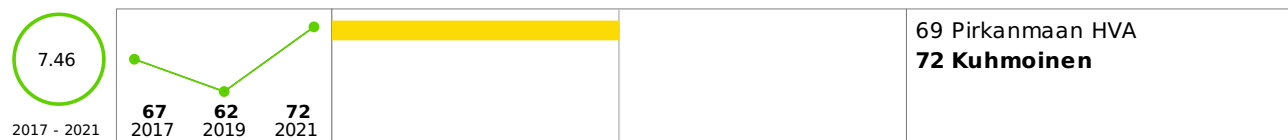

Kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut (-2020)

Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET - Yhteenveto

Kuvaus Kuhmoisten kunnan lasten väestöennusteesta:

	Yhteensä		
	Väestö 31.12. (ennuste 2021)		
	0 - 3	4 - 6	7 - 12
Kuhmoinen			
2025	36	22	67
2030	33	27	55
2035	32	26	53

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten ja nuorten aktiivisuutta. Varhaiskasvatuksen tarkoitus on myös tukea huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään ja opiskeluun.

Kuhmoisten kunnassa varhaiskasvatusta on tarjottu maaliskuusta 2019 alkaen Päiväkotia Saukontassussa kahdessa ryhmässä. Lasten määrästä riippuen varhaiskasvatusta on tarjottu myös perhepäivähoidossa. Syksyllä 2023 oli tarve perustaa yksi päiväkotiryhmä lisää ja se toimii etäryhmänä seurakuntakodin tiloissa. Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta vähintään 20 tuntia viikossa. Vanhemmat päättävät lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatuksessa oli toimintavuoden 2022-2023 aikana kirjoilla 50 lasta. Vuorohoitoa järjestettiin kaikille sitä tarvitseville. Vuoden aikana lapset hoidettiin Päiväkotia Saukontassussa sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteydessä. Päiväkotia Saukontassussa oli 38 lasta, joista vuorohoidossa kävi neljä (4) lasta. Esiopetusikäisiä aamu-/ iltapäivätoiminnassa olevia lapsia oli 12, joista vuorohoidossa oli kolme (3) lasta. Aamu-/ iltapäivätoiminnassa oli 23 lasta.

Yhteistyö huoltajien ja henkilöstön välillä tapahtuu päivittäisissä kohtaamisissa, joissa on rehellistä puhetta lapsen iloista ja murheista. Lapsen vasukeskustelujen lisäksi huoltajat toivovat lyhyitä, rauhallisia, ennalta sovittuja keskusteluhetkiä. Vanhempainiltoja ja/tai koko perheelle suunnattuja tapahtumia järjestetään varhaiskasvatuksessa vuosittain. Kuhmoisissa varhaiskasvatus tekee paljon yhteistyötä kunnan eri toimijoiden kanssa. Kirjasto, liikunta- ja nuorisotoimi, esi- ja perusopetus, nuorisovaltuusto, seurakunta, hyvinvointialue, sosiaalitoimi ja perhepalvelukeskus ovat läheisiä yhteistyökumppaneita. Kuhmoisten eri yhdistykset ja järjestöt tarjoavat erilaisia palveluja varhaiskasvatukselle ja yhteistyö on monimuotoista.

Päiväkotia Saukontassun toiminnassa pyritään edistämään liikunnallisia virikkeitä kasvatustyössä. Koko henkilökunta on koulutettu mm. liikuntaleikkikouluohjaajiksi. Lisäksi liikunnanohjaaja käy viikoittain pitämässä ryhmille ohjattua liikuntaa ja heillä on viikossa yksi oma salivuoro.

Varhaiskasvatuksen toimintaan on saatu rahoitusta mm. valtionavustusten ja erilaisten hankkeiden muodossa. Valtionavustus on tarkoitettu varhaiskasvatuksen tasa-arvoisuuden, yhdenvertaisuuden sekä inklusiivisen toimintakulttuurin vahvistamiseen. Valtionavustuksella edistetään oppimista, hyvinvointia, vuorovaikutusta ja lähipalveluperiaatetta sekä lapsen oikeutta välittämättömään ja riittävään varhaiseen tukeen. Avustuksella tuetaan pysyvien toimintamallien, rakenteiden ja käytänteiden kehittämistä tukemalla varhaiskasvatuksen järjestäjien mahdollisuuksia palkata lisää varhaiskasvatuksen henkilöstöä kuten opettajia, erityisopettajia, sosionomeja, lastenhoitajia tai avustajia sekä pienentää lapsiryhmien kokoa esimerkiksi ryhmissä, joissa on tukea tarvitsevia lapsia.

Varhaiskasvatus on saanut lisäksi muita avustuksia:

- Opetushallituksen avustus **Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistämiseksi varhaiskasvatuksessa 2023**, jonka tavoitteena on varhaiskasvatuksen digitaalisten oppimisympäristöjen, pedagogisten käytäntöjen sekä lasten ja henkilöstön digitaalisiin taitoihin liittyvän hyvän pedagogisen toiminnan kokonaisvaltainen kehittäminen sekä alueellisen ja yksilöllisen yhdenvertaisuuden tukeminen. Tavoitteena on kehittää ratkaisuja ja toimintamalleja, jotka edistävät digitalisaation johtamista, kehitettyjen digitaalisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä sekä lisäävät lasten sekä henkilöstön pystyvyyden kokemusta ja motivaatiota digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämiseen.
- Valtion erityisavustus **varhaiskasvatuslain mukaisen tuen uudistamisen edistämiseksi vuosille 2022-2023**. Avustuksen tavoitteet ovat varhaiskasvatuslain tuen uudistuksen toimeenpanon tukeminen, lapsen saaman tuen vahvistaminen ja tuen laadun kehittäminen varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatuksen tuen ja inklusion toiminta- ja johtamis- sekä yhteistyökulttuurin edistäminen, varhaiskasvatuksen tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen kehittäminen sekä varhaiskasvatuksen tuen vaikuttavuuden arvioinnin osaamisen edistäminen.
- Valtion erityisavustus **Varhaiskasvatukseen ja esi- ja perusopetukseen koronaepidemian (COVID-19) vaikutusten tasoittamiseksi vuosille 2022-2024** turvin on kehitetty varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen toimintaa. Toimien tarkoituksena on koronaepidemiasta johtuvien vaikutusten tasoittaminen. Tämän turvin

yhtenäiskoulussa on voitu lisätä samanaikaisopettajan, koulunkäynninohjaajan sekä osa-aikaisen erityisen tuen resurssia resurssiopettajan työpanoksella sekä tukiopetusresurssia.

Perusopetus

Aamu- ja iltapäivätoiminta pohjautuu perusopetuksen arvoihin. Toiminnan tulee perusopetuksen tavoin edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Aamu- ja iltapäivätoiminnalla pyritään vähentämään lasten yksinäistä aikaa ilman turvallisen aikuisen läsnäoloa ennen ja jälkeen koulupäivän. Toiminnassa huolehditaan ympäristön turvallisuudesta ja siitä, että lapset eivät joudu kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan kohteiksi. Toimintaa on järjestetty kaikille sitä tarvitseville 1.-2. -luokkien oppilaille. Esiopetusikäiset täydentävää varhaiskasvatusta saavat lapset ovat osallistuneet koululaisten aamu-/iltapäivätoimintaan. Ohjatun toiminnan lisäksi iltapäivätoiminnassa on mahdollisuus tehdä kotitehtäviä, leikkiä ja ulkoilla. Lapsille tarjotaan päivittäin välipala. Toiminnan suunnittelussa ja aktiviteettien toteutuksessa on osallistettu lapsia. Aamutoiminnassa on kirjoilla 12 lasta ja iltapäivätoiminnassa 25 lasta.

Perusopetuksessa esikoululaisia oli vuonna 2023 yhteensä seitsemän (7) oppilasta, perusopetuksessa 120 oppilasta ja lukiossa 37 opiskelijaa. Lukio-opetuksen saatavuus on turvattu kunnan oman lukion avulla ja alueellisella yhteistyöllä. Lukion ratsastuslinjalla aloitti syyslukukaudella 2023 seitsemän (7) opiskelijaa ja lukiolinjalla viisi (5) opiskelijaa. Näistä yhteensä kuusi (6) opiskelijaa tuli opiskelemaan ulkopaikkakunnilta, muista perusopetuksen kouluista Kuhmoisten ulkopuolelta. Kevään 2023 abiturienteista ylioppilastutkinnon sekä lukion oppimäärän suoritti yhteensä 11 opiskelijaa. Peruskoulun 9. luokan päätti yhteensä kahdeksan (8) oppilasta saaden päättötodistuksen. Uusien opetussuunnitelmien mukaisesti opiskelivat esiopetuksen ja perusopetuksen luokkien 1-9 oppilaat sekä lukion kaikkien kolmen vuosikurssin opiskelijat.

Kuhmoisten kunnan yhtenäiskoulussa on laajasti erilaisia koululaisten hyvinvointia ja terveyttä edistäviä hankkeita:

- Kuhmoisten yhtenäiskoulussa noudatetaan **Liikkuvan koulun toimintamalleja** ja välituntisin järjestetään välkkäritoimintaa.
- Valtionavustus **Koulujen kerhotoiminnan tukeminen ja kehittäminen 2023** toteutetaan **Onnistumisia kerhoissa -hankkeena**. Rahoituksen turvin on ollut mahdollista järjestää runsaasti erilaista kerhotoimintaa pitkälle välitunnille. Opetushallituksen hanke koulujen kerhotoiminnan tukemiseksi antaa mahdollisuuden tarjota lapsille ja nuorille mieluisaa ja maksutonta harrastetoimintaa.
- Harrastetoiminnan Suomen malliin liittyvä hanke **Suomen harrastamisen malli 3** mahdollistaa harrastetunnit koulupäivän jälkeen. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt yhtenäiskoululle erityisavustuksen tähän toimintaan. Avustusta käytetään kerhokoordinaattorin ja kerhojen ohjaajien palkkoihin sekä materiaalikustannuksiin. Kerhotoiminta toteutetaan pääosin kerhokeskiviikkona luokille 3-9. Kerhokeskiviikkona lapset ja nuoret voivat kokeilla erilaisia harrastuksia. Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä.
- **Kuhmoisissa kuultua** -valtion avustuksella on toteutettu harrastamisen malli, jolla edistetään koulun harrastus- ja kerhotoimintaa.
- Valtion erityisavustus lukiokoulutuksen järjestäjille koronavirusepidemian johdosta tarvittaviin tukitoimiin toteutetaan hankkeella **Oppimisen tuki lukiossa 2** (1902). Rahoitus mahdollistaa kertaus- ja tukiopetuksen sekä samanaikaisopetuksen järjestämistä, ohjauksen tehostamista sekä esimerkiksi hyvinvointikurssin tai asiantuntijaneuvonnan järjestämisen opiskelijoille.
- Valtion erityisavustuksen **varhaiskasvatukseen ja esi- ja perusopetukseen koronaepidemian (COVID-19) vaikutusten tasoittamiseksi vuosille 2022-2024** käyttötarkoituksena on koronaepidemiasta johtuvien vaikutusten tasoittaminen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Yhtenäiskoulussa avustuksen turvin on voitu lisätä samanaikaisopettajan, koulunkäynninohjaajan sekä osa-aikaisen erityisen tuen resurssia resurssiopettajan työpanoksella sekä tukiopetusresurssia.
- Valtionavustuksella **Kansainvälisyys lukiokoulutuksessa 2023** toteutetaan yhteistyönä hanke **Kuhmoisten ranskan kielen ja kuvataiteen ryhmien kanssa**. Hankkeen avulla on tarkoituksena yhdistää kuvataiteen opetusta ja ranskan kielen oppimista sekä innostaa opiskelijoita rohkeasti ilmaisemaan itseään ja toteuttamaan projektia. Yhteistyökumppanina on modernin taiteen museo Nizzassa ja nizzalainen lukio.
- **Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistäminen lukiokoulutuksessa 2023** valtionavustuksella toteutetaan hanke **TELMO: Tekoäly laaja-alaisen ja monialaisen oppimisen tukena lukiossa**. Hankkeessa integroidaan tekoäly ja moderni tekniikka lukio-opetukseen ja edistetään laaja- ja monialaista osaamista opiskelijoille ja opettajille. Tavoitteena on parantaa opetussuunnitelman toteutumista, jatko-opintovalmiuksia sekä opettajien tietotaitoja. Projektissa kehitetyt ratkaisut ja materiaalit ovat käytettävissä hankkeen jälkeenkin.

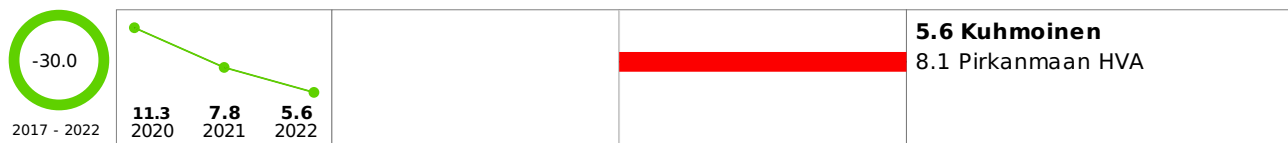
Koulun piha-alue on lähiliikuntapaikka, jota on tarkoitus uudistaa vanhan koulun purkamisen jälkeen, jolloin se tehdään paremmin kuntalaisia myös vapaa-ajalla palvelevaksi. Kunnan alueella Hollolan seurakunta ja monet yhdistykset järjestävät lapsille, lapsiperheille ja varhaisnuorille monipuolista toimintaa.

NUORET JA NUORET AIKUISET

Hyvinvointi

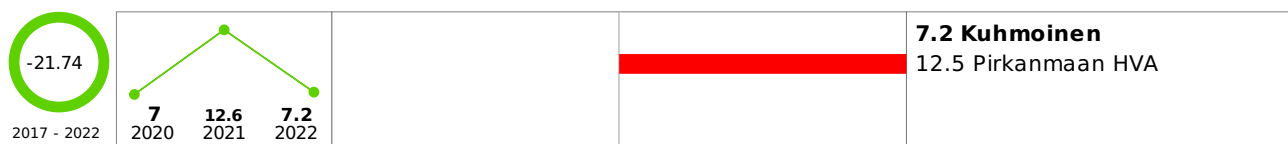
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 16 - 24-vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Alioikeuksissa tuomitut 15 vuotta täyttäneet henkilöt / 1 000 vastaavanikäistä

NUORET JA NUORET AIKUISET - Yhteenveto

Kuvaus Kuhmoisten kunnan nuorten ja nuorten aikuisten väestöennusteesta:

	Yhteensä			
	Väestö 31.12. (ennuste 2021)			
	13 - 15	16 - 18	19 - 24	
Kuhmoinen				
2025		39	43	58
2030		36	34	54
2035		26	33	50

Kunnan nuorisotoimi järjestää nuorille toimintaa nuorisotila Nuokulla noin neljänä arki-iltana viikossa sekä noin kerran kuussa lauantaisin. Talolla on omat vuoronsa alle 13-vuotiaille ja yli 13-vuotiaille nuorille. Nuorisotilan avoimien ovien illoissa valmistetaan yhdessä ruokaa ja pelataan pelejä.

Yläasteen oppilaille on järjestetty tiistaikahvila-toimintaa ja lukion opiskelijoille lukio-olkkaritoimintaa, yhteistyössä koulukuraattorin ja seurakunnan nuorisotyöntekijän kanssa.

Nuorisotoimi järjestää vuosittain perheille yhteisen talvi- ja syysriehan yhdessä liikuntatoimen ja muiden vaihtuvien toimijoiden kanssa. Riehat ovat viime aikoina olleet keskustan alueella, mutta voivat toteutua myös koulukeskuksella.

Kuhmoisten nuorisovaltuusto on toiminut vuodesta 2018 alkaen. Nuorisovaltuusto on kunnan vaikuttamistoimielin, jonka tehtävänä on tuoda nuorten ääni kuuluviin ja nostaa esille nuorille tärkeitä asioita kunnan päätöksenteossa. Nuorisovaltuusto on järjestänyt erilaisia tempauksia ja tapahtumia kuten esimerkiksi roskien keruutalkoot Miljoona Roskapussia -kampanjan tiimoilta ja peli-illoja nuorisotilalla.

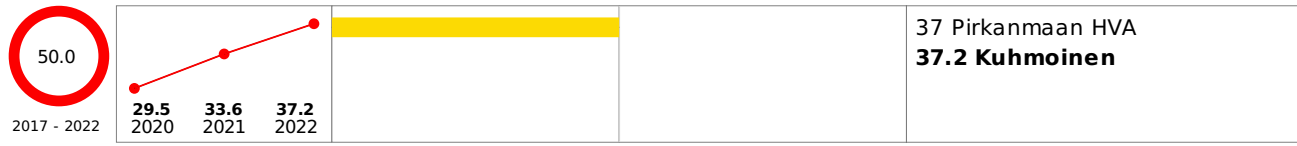
Kuhmoisten kunta on vuodesta 2014 lähtien ollut mukana työvalmennussäätiö Avituksen koordinoimassa Etsivä nuorisotyö -hankkeessa yhdessä Jämsän kaupungin kanssa. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa 15 - 29-vuotias tuen tarpeessa oleva nuori ja saattaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, jolla edistetään nuoren arjenhallintaa, kasvua ja itsenäistymistä sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille.

TYÖIKÄISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

TYÖIKÄISET - Yhteenveto

Kuvaus Kuhmoisten kunnan nuorten työikäisten väestöennusteesta:

	Yhteensä			
	Väestö 31.12. (ennuste 2021)			
	15 - 24	25 - 44	45 - 64	
Kuhmoinen				
2025		116	263	528
2030		102	242	477
2035		90	225	459

Työllisyydenkehitys on parantunut huomattavasti vuodesta 2011 lähtien, jolloin Kuhmoisten kunta kiinnitti huomiota keinoihin, joilla voidaan edistää kuntalaisten työllistymistä. Tuolloin kuntaan perustettiin työnsuunnittelijan toimi. Työnsuunnittelijan tehtävänä on ollut auttaa työnantaja ja työtä hakevia henkilöitä kohtaamaan ja luomaan onnistuneita työllistymistarinoita. Työvälineinä käytetään mm. palkkatukea, työkokeilua, kuntouttavaa työtoimintaa ja monialaista yhteispalvelua (TYP). Työnsuunnittelijan toimeen lukeutuvat tehtävät sisällytettiin elinkeino- ja työllisyyskoordinaattorin tehtäviin vuonna 2023.

Kunta myös kannustaa yhdistyksiä palkkaamaan korkeimman palkkatuen piirissä olevia henkilöitä myöntämällä yhdistykselle kuukausittaisen avustuksen palkkatuella palkatun henkilön työsuhteen ajan.

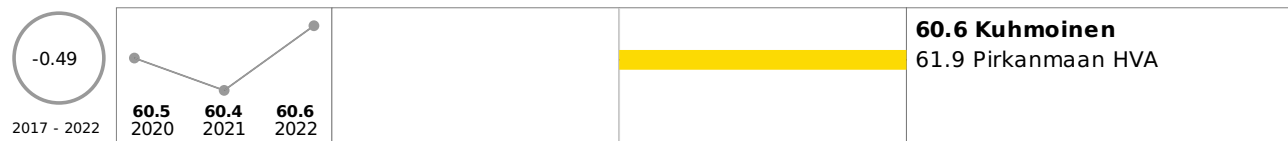
Kuntalaisten työkykyä tuetaan parhaiten järjestämällä heille toimivia lähipalveluita, kuten päivähoito-, liikunta- ja kulttuuripalvelut. Toimivat lähipalvelut yhdessä kunnan monipuolisen tontti- ja asuntotarjonnan kanssa houkuttelevat omalta osaltaan työikäisiä henkilöitä muuttamaan kuntaan. Kunta on halunnut tarjota kuntalaisilleen myös etätömahdollisuuksia kehittämällä sähköisiä yhteyksiä.

IKÄIHMISET

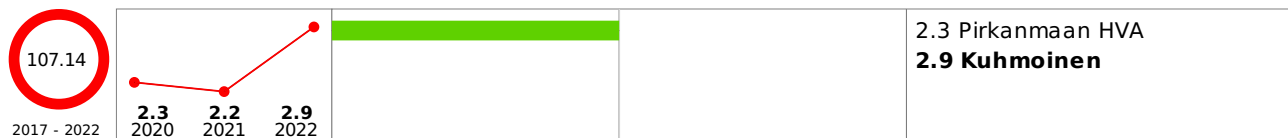
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erytiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

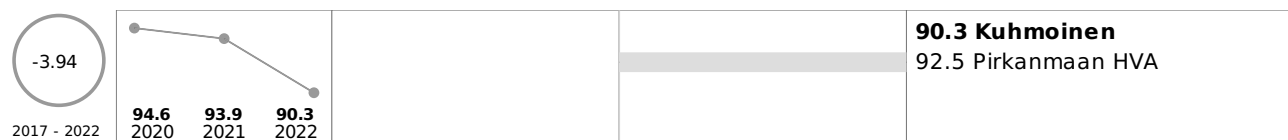
Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä asuntoväestöstä

Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (-2018)

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

Ikäntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä

Vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa olevat 75 vuotta täyttäneet 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä

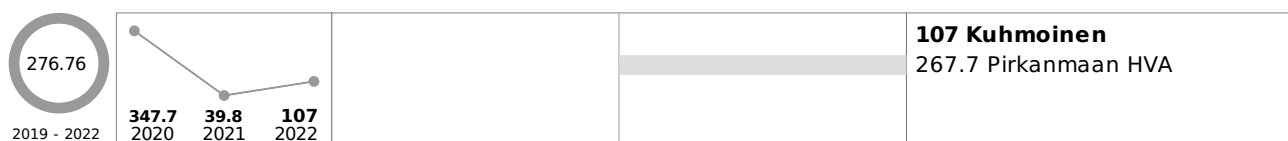
Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavanikäistä

Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 75 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavanikäistä

IKÄIHMISET - Yhteenveto

Kuvaus Kuhmoisten kunnan yli 65-vuotiaiden väestöennusteesta:

	Yhteensä		
	Väestö 31.12. (ennuste 2021)		
	65 - 74	75 - 84	85 -
Kuhmoinen			
2025	418	383	158
2030	395	395	157
2035	346	357	210

Kuntalain (410/2015) 27 §:n ja 28 §:n mukaan ikääntyneen väestön sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vanhus- ja vammaisneuvosto, sekä huolehdittava niiden toimintaedellytyksistä. Neuvostoille on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön sekä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta. Kuhmoisten kunnassa on toiminut vanhusneuvosto, joka uudistui vanhus- ja vammaisneuvostoksi 1.6.2023 alkaen.

Kunta järjestää ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa alueen asukkaille. Kunta on ollut mukana **Voimaa vanhuuteen -kärkihankkeessa**, jossa liikuntatoiminta kohdennetaan kotona asuville iäkkäille henkilöille. Säännöllisellä voima- ja tasapainoharjoittelulla sekä ulkoilulla pyritään vahvistamaan liikkumiskykyä, minkä myötä arjenhallinta muuttuu sujuvammaksi. Voimaa vanhuuteen hankkeen myötä keskustajamaan kehitettiin tasapainoharjoitteluun tarkoitettu Voimaväylä. Kunnan liikuntatoimi järjestää ikäihmisille suunnattuja monipuolisia liikuntapalveluita, esimerkiksi suosittua tuolijumppaa, liikuntaneuvontaa sekä ohjausta kuntosaliharjoitteluun. Kunnan liikuntatoimi järjestää aktiivisesti palveluita iäkkäille arjen aktiivisuuden, liikunnan ja terveyttä edistävien elintapojen tukemiseksi. Myös liikuntapaikkojen suunnittelussa on huomioitu ikäihmisten erityistarpeet. Keskuspuistossa on vapaassa käytössä senioripuisto, jossa on monipuoliset ulkokuntosalilaitteet kaikkien käytettävissä.

Arjen osallisuuden tueksi kunnan kirjastossa on tarjolla digineuvontaa. Kirjastolta saa apua älykännyköiden, tablettien ja kannettavien tietokoneiden käyttämiseen.

Ikäihmisille järjestetään toimintaa myös yhteistyössä Pirkanmaan hyvinvointialueen (Pirha) sekä eri järjestöjen kanssa. Pirha järjestää Kuhmoisten Kuhmolassa säännöllisesti Lähitori-toimintaa. Toiminta on kaikille avointa ja siellä saa neuvontaa sekä ohjausta kotona asumisen tueksi eri elämäntilanteissa. Lähitoritoiminnan tavoitteena on edistää itsenäistä ja mielekästä elämää sekä kotona asumista tarjoten tietoa ja osallisuutta arjen tueksi. Lähitorilta saa henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta erityisesti ikääntyneiden ja vammaisten palveluihin sekä muihin arjessa askarruttaviin kysymyksiin. Neuvonta ja ohjaus sisältävät tietoa esimerkiksi hyvinvointialueen palveluista, asumisen vaihtoehdoista, Kelan etuuksista, harrastusmahdollisuuksista sekä järjestöjen ja yksityisten yritysten palveluista ja toiminnasta. Työntekijät auttavat erilaisten hakemusten ja lomakkeiden täyttämisenä. Lähitori on myös avoin kohtaamispaikka, jossa on tarjolla ryhmätoimintaa ja tapahtumia. Näitä ovat esimerkiksi hyvinvointia ja terveyttä edistävät tietoiskut ja ryhmät, konsertit, yhteislaulutilaisuudet sekä kulttuuri- ja liikuntatuokiot. Toimintaa ja tapahtumia järjestetään yhteistyössä kunnan, järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kuhmoisten kunta tuottaa alueen ikäihmisille kuljetuspalvelun tapahtumaan. Lisäksi kunnan liikunnanohjaaja ohjaa Lähitorilla ryhmäliikuntaa sekä antaa liikunta- ja elintapaohjausta. Kunnan kirjasto- ja kulttuuripalvelut ovat myös mukana Lähitoritoiminnassa.

Kunnan alueella toimii Pirkanmaan hyvinvointialueen Päijännekoti ja Lummekoti. Päijännekodissa tarjotaan vanhuksille ympärivuorokautista palveluasumista ja Lummekodissa yksilöllistä palveluasumista. Yksiköiden toiminnassa on huomioitu arjessa säännöllisesti toteutuva viriketoiminta.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (-2017)

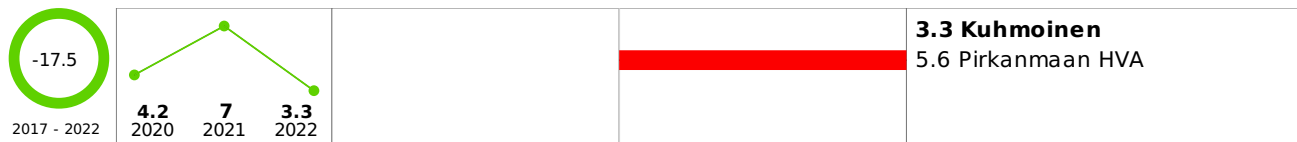

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

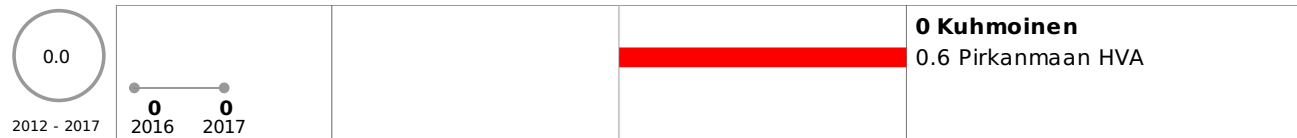

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

Asunnottomat yksin asuvat / 1 000 asukasta (-2017)

Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

KAIKKI IKÄRYHMÄT - Yhteenveto

Kunnan verkkosivuille on tuotettu elintapaohjauksen palvelutarjotin, joka löytyy [Hyvinvointia elintavoilla](#) -sivustolta. Sivusto on rakennettu Pirkanmaan yhteisesti sovitun mallin mukaisesti ja sieltä löytyy helposti palveluita, joiden avulla kuntalaiset voivat tukea omaa hyvinvointiaan. Sivustolta löytyy tietoa aiheista:

- Liikkuminen
- Syöminen
- Terveysneuvonta
- Hyvinvointia kulttuurista
- Hyvinvointia muuhun arkeen

Kuhmoisten kunta pyrkii osallistamaan asukkaitaan, jotta kaikilla kansalaisilla on oikeus tasavertaisena osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja yhteiskunnan kehitykseen. Osallisuus kytkeytyy keskeisenä osana kuntalaisten hyvinvoinnin edellytysten turvaamiseen. Yhteisöllisyys ja osallisuus ovat osa elinvoimaisuutta ja pitovoimaisuutta, mutta myös voimavara kunnan kehittämiseen.

Kuhmoisten kunnalle on laadittu vuonna 2021 osallisuusohjelma, jonka tavoitteena on tehdä osallisuus näkyväksi Kuhmoisten kunnassa ja määritellä ohjelman toteuttamiseksi tehtävät toimenpiteet. Osallisuusohjelman laadintatyön yhteydessä on järjestetty kuntalaispuntari-kysely, jossa on kysytty asukkaiden ja muiden toimijoiden näkemyksiä osallisuuden nykytilasta ja kehittämistarpeista. Tuloksia käsiteltiin työpajassa, jossa arvioitiin osallisuuden nykytilaa sekä osallisuuteen liittyviä kehittämismahdollisuuksia ja toimenpiteitä. Ohjelmaluonnokseen pyydettiin lausunnot vanhusneuvostolta, nuorisovaltuustolta ja kausiasukastoimikunnalta.

Kunnan asukkaiden osallistuminen kunnan toimintaan edellyttää, että:

- asukkailla on käytettävissään riittävästi ajantasaista tietoa ja että se tieto on ymmärrettävässä muodossa
- kunnan toiminta ja päätöksenteko on avointa
- osallistuminen ja osallistumisen edistäminen on kunnassa toimintatapa
 - vaikuttamistoimielimet
- asukkaat ovat kiinnostuneita osallistumaan ja osallistumisen foorumit tukevat tätä

Yhtenä osallisuuden muotona kuntalaisilla on mahdollisuus tehdä [kuntalaisaloitteita](#). Lisäksi osallisuutta on pyritty edistämään tukemalla digiosallisuutta. Kunta voi järjestää myös virtuaalisia tilaisuuksia ja tapaamisia kuntalaisten kanssa. Esimerkiksi pitkien välimatkojen alueilla verkon välityksellä osallistuminen sopii hyvin myös arkeen ja tuo ajansäästöä. Virtuaaliset tilaisuudet parantavat myös saavutettavuutta esimerkiksi niille, jotka eivät pääse osallistumaan tilaisuuksiin paikan päällä.

Alueella asuvien ihmisten osallisuutta on pyritty edistämään myös monipuolisten kotouttamispalveluiden järjestämisellä. Kuhmoisten kunnan maahanmuuttajien kotouttamisohjelma on päivitetty vuonna 2023. Kotouttamistoimintaa on järjestetty kunnan, vapaaehtoisten sekä Pirkanmaan hyvinvointialueen yhteistyönä.

Kuhmoisten alueella on useita aktiivisia [kylä](#), joilla on omaa alueen asukkaiden osallisuutta sekä turvallisuutta edistävää toimintaa. Esimerkiksi Päijälän kylällä on käynnissä [Elinvoimainen Päijälä 2015-2025 -hanke](#). Hankkeen tavoitteena oli luoda suunnitelma, jolla turvataan kylän elinkelpoisuus tulevaisuudessa ja käännetään kylän kehityssuunta kuihtumisesta kasvuun kaikilla elämän alueilla. Toteutuksessa Turvallinen Päijälä -hankkeessa alueen asukkaiden turvallisuutta edistäviä toimia on organisoitu. Pihlajakosken kylässä on tehty toiminnan suunnitteluun Kyläsuunnitelma eli [Kyläpuu 2023-2028](#).

2 Kunnan vahvuudet ja tehdyt toimenpiteet hyvinvoinnin edistämisessä

Kuhmoisten kunnan strategiassa todetaan: Kehitämme kuntaa ennakkoluulottomasti ja teemme rohkeita päätöksiä kuntalaisten ja kunnan elinvoimaisuuden eteen. Parhaita voimavarojamme ovat vakituiset- ja kausiasukkaat, monialaiset yritykset ja yhteisöt.

Kuhmoisissa kunnan keskeiset palvelut ovat kunnossa ja kunta tarjoaa asukkailleen kattavat julkiset palvelut. Kuhmoisten kunnassa työntekijät tuntevat hyvin toisensa, joten yhteistyö eri hallinnonalojen välillä on helppoa. Kuntalaisten sosiaali- ja terveyspalveluista vastaa Pirkanmaan hyvinvointialue, jonka kanssa tehdään yhteistyötä kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävien palveluiden tuottamiseksi.

Kuhmoisissa on lisäksi vireää **yhdistys- ja järjestötoimintaa** liikunnan, nuorison ja kulttuurin saralla. Aktiivista yhdistys- ja vertaistoimintaa on tarjolla runsaasti. Yhdistysten toiminnalla on merkittävä rooli kuntalaisten hyvinvoinnin edistäjinä. Kuhmoisten apteekilla on myös merkittävä rooli hyvinvointi- ja terveystiedon jakajana. Lisäksi kunnassa on aktiivinen seurakunta, joka edistää kuntalaisten hyvinvointia omalta osaltaan.

Kuntalaisten hyvinvoinnissa tärkeintä ovat **asukkaiden omat valinnat ja ratkaisut**; miten kukin huolehtii omista voimavaroistaan, mitkä asiat auttavat voimaan hyvin ja mitkä asiat kuluttavat hyvinvointia. Täydellisen hyvinvoinnin saavuttaminen lienee mahdoton tehtävä, mutta jokainen voi pienillä valinnoilla ja itseensä panostamalla vaikuttaa paljonkin omaan hyvinvointiin. Kaikkiin elämänsäkulkuun liittyviin asioihin ei itse voi vaikuttaa. Elämässä tulee vastaan epäonnistumisia ja väärinä valintoja. Tällöin on tärkeää, että kunnalliset ja hyvinvointialueen palvelut, muut julkiset organisaatiot, järjestöt, yhdistykset sekä yritykset voivat olla kuntalaisten tukena.

2.1 Kulttuuritoimi

Kunta panostaa kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen. Kuhmoisissa on paljon mahdollisuuksia päästä kokemaan kulttuuria ja osallistumaan kulttuurin tekemiseen. Toimintaa on myös kohdennetusti eri ikäryhmille. Kulttuuritoimi tarjoaa kuntalaisille mahdollisuuksia virkistykseen ja elämyksiin järjestämällä erilaisia tapahtumia, elokuvia ja matkoja sekä musiikki- ja työväenopistopalveluja. Toimivilla kulttuuripalveluilla on myönteinen vaikutus kuntalaisten hyvinvointiin ja yhteisöllisyyteen, sekä elinkeinoelämän ja matkailun kehittymiselle.

Kuhmoisissa on aktiivista kunnan, yhdistysten, yritysten ja muiden toimijoiden järjestämää kulttuuritoimintaa. Kunnan verkkosivuilla on [Hyvinvointia kulttuurista](#) -sivusto, jossa on esitelty laajasti kunnan alueella tarjottavia kulttuuripalveluita. Sivustolta löytyy myös [Kuhmoisten tapahtumakalenteri](#), josta on nähtävillä kunnan, yhdistysten sekä yksityisten järjestämiä tapahtumia. Kunta on huomionut erityisesti lasten ja nuorten pääsyn taide- ja kulttuurikasvatukseen pariin [kulttuurikasvatussuunnitelman](#) avulla.

Kunnan sivistystoimi hallinnoi elokuvien esitystä Kuhmolassa. Tulevista elokuvista ilmoitetaan kunnan tapahtumakalenterissa ja Kuhmoisten elokuvat! Facebook-sivuilla. Ohjelmistossa on tarjolla laajasti erilaisia elokuvia, mutta painotus on ensi-iltaelokuvissa. Elokuvalippujen hinta on pidetty alhaisena, jotta ne saavuttaisivat laajasti koko yhteisön ja edistävätkin alueen elinvoimaisuutta. Elokuvat toimintaan liittyen Kuhmoisissa on järjestetty myös teemapäiviä, jolloin kuntalaiset ovat päässeet osallistumaan vapaasti elokuvan teemaiseen ohjelmaan.

[Kirjasto](#) tarjoaa laadukkaat ja nykyaikaiset kirjastopalvelut ammattitaitoisesti ja joustavasti. Kuhmoisten kirjastossa saa henkilökohtaista palvelua viitenä päivänä viikossa ja tämän lisäksi kirjastossa voi asioida myös omatoimijalla vuoden jokaisena päivänä. Kirjasto edistää kaikenikäisten lukemista, tarjoaa luotettavaa tietoa, henkilökohtaista digiopastusta sekä viihtyisät ja turvalliset tilat oppimiseen, harrastamiseen ja työskentelyyn. Lisäksi kirjasto tukee kuntalaisten osallisuutta yhteisöön ja yhteiskuntaan luku- ja digitaitoja kehittämällä. Kirjaston toimipisteet ovat pääkirjasto Kuhmoisten keskustassa sekä lähikirjastot Pihlajakoskella ja Päijälässä. Pääkirjastossa pidetään joka viikko satutunti ja siellä toimii kaikille avoin taidegalleria. Lisäksi järjestetään erilaisia tempauksia, esimerkkinä lokakuussa 2023 toteutui Kuhmoisten kummitustarinat -kilpailu. Kirjaston palveluihin kuuluvat myös palvelupisteen ylläpito yhtenäiskoulun tiloissa.

Kirjaston **demokratiatyön-hanke** on Aluehallintoviraston tukema hanke yhteiskunnallisen vuoropuhelun edistämiseksi. Hankkeen puitteissa järjestetään koululla tiedonvälitykseen ja paikkansa pitävän ajantasaisen tiedon löytämiseen liittyvää opetusta. Pedagoginen informaattikko järjestää yläkoulun ja lukion oppilaille tiedonhaun tunnin, jossa käydään läpi oman kunnan päätöksentekoon liittyvät tiedonlähteet. Tunnilla käsitellään mistä ja miten löytää tietoa vireillä olevista asioista, miten päätöksentekoprosessi asiakirjojen valossa etenee, mistä löytää tietoa aiemmin tehdyistä päätöksistä sekä miten voi itse

laittaa asioita vireille. Kirjastossa järjestetään myös tilaisuus, jossa kuntapäätäjät kertovat luottamustoimen hoitamisesta. Kirjastolla järjestettäviin tilaisuuksiin kutsutaan ensisijaisesti yläkoulun ja lukion oppilaita, mutta ne ovat myös kaikille avoimia. Toiminta on suunniteltu toteutuvan keväällä 2024.

Kuhmoisten kirjasto on ollut mukana **Pop-up -kirjastohankkeessa**, jonka tarkoituksena on tarjota kirjastopalveluita erilaisissa tapahtumissa. Tällöin kirjastonpalvelut ovat saatavilla niille, jotka eivät fyysisesti kirjastossa käy. Hankkeen myötä tämä palvelu on jäänyt toimintaan.

KUPPI-hankkeessa on tuotettu kulttuurihyvinvointilähete, jota on jaettu esimerkiksi Päijännekodin asukkaille. Hankkeen myötä kulttuurihyvinvointia on tuotu mukaan Lähitorin toimintaan, jossa kulttuuriohjelmaa on tarjolla kerran kuussa. Hankkeen aikana kunnan verkkosivuille on rakennettu kulttuurihyvinvointisivusto [Hyvinvointia kulttuurista](#), josta löytyy samat asiat kuin kulttuurilähetteestä ja on helposti kuntalaisten saavutettavissa.

Kirjaston toiminnassa on käynnistetty **Kuka muka lukee -hanke**, joka jatkuu vuoden 2024 loppuun asti. Hankkeessa on muodostettu yhteistyösuunnitelma koululle, varhaiskasvatukselle ja kirjastolle.

Kunnassa on alkanut **Liikkuva kulttuurikeskus- Hama-hanke**, jossa on mukana Kulttuuriosuuskunta Uulu. Hanke toimii vuosina 2023-2024. Hankkeessa tuotetaan kunnan ja Uulun yhteistyönä liikkuvia kulttuuritapahtumia ja pajoja. Tavoitteena on kuntalaisten tasa-arvoinen pääsy kulttuurin ja taiteen pariin. Hankkeen rahoittaja on Taike- Hama- ohjelma.

Lisäksi Kuhmoinen on mukana **Operaatio Pirkanmaa - kulttuuripääkaupunkihaun jatkohankkeessa 2022-2024**. Hankkeessa hyödynnetään kulttuuripääkaupunkihaun aikana tehtyä työtä alueen asukkaiden ja elämystalouden toimijoiden hyväksi. Tavoitteena on kehittää pirkanmaalaista kulttuuritoimijoiden yhteistyöverkostoa ja toimintamalleja, ja siten edistää luovien alojen ekosysteemiä alueella. Hankehausta kumpuavien arvojen mukaan Operaatio Pirkanmaa toimii yhä yhdenvertaisemman, saavutettavamman ja kestävämmän toimintaympäristön edistämiseksi. Kuntien yhteisellä rahoituksella toteutetaan osa hakuvaiheessa tehdyistä projektisuunnitelmista ja kehitetään luovien alojen osaamista, verkostoja ja osaamis pohjaa työllisyyden edistämiseksi. EU-hankeosaamisen ja kulttuurikentän kansainvälistymisen vahvistaminen alueella on myös yksi Operaatio Pirkanmaan tavoitteista.

Kunnan kulttuuripalvelut on mukana vuonna 2024 Kulttuuriosuuskunta Uulun, Lapin Kiertävä lastenkulttuurikeskus Kattila ry:n ja Kainuussa toimivan Kulttura ry:n kanssa valtakunnallisessa kehittämishankkeessa **harvaan asutun maaseudun kulttuuritoiminnan kehittämiseksi**. Hanketta rahoittaa Taiteen edistämiskeskus. Hankkeen tavoitteena on tarjota monipuolista ja monitaiteista kulttuuritoimintaa heille, jotka eivät välttämättä itse enää hakeudu tai voi hakeutua kulttuurin ja taiteen pariin.

Lisäksi viihtyvyyttä ja elämyksiä alueella tuottavat kesätaidenäyttely Riihigalleriassa, Kuhmolan elokuvateatterin joka viikkoiset näytökset, museotoiminta, kulttuurimatkat ja -tapahtumat sekä musiikki- ja työväenopiston kurssit. Kunnan lisäksi yhdistykset, erityisesti Kuhmoisten Kulttuuriyhdistys ry ja Kuhmoisten Kotiseutuyhdistys ry elävöittävät kulttuuritoimintaa tapahtumilla ja tilaisuuksilla. Hankkeen myötä Kuhmoisiin tullaan järjestämään erilaisia kulttuurityöpajoja.

Kuhmoisissa on tarjolla erilaista kurssitoimintaa, jota tarjosi Jämsän työväenopisto vuoden 2023 loppuun asti, jonka jälkeen tarjonta siirtyi Oriveden seudun kansalaisopistolle (OSKO).

2.2 Liikuntatoimi

[Liikuntatoimen](#) tavoitteena on luoda edellytykset aktiiviselle ja monipuoliselle liikunnan harrastamiselle ulkona ja sisätiloissa yhteistyössä eri yhteisöjen ja toimijoiden kanssa. Kunta tekee aktiivista yhteistyötä seurojen kanssa kuntalaisten liikuntatottumusten ja liikuntamyönteisten asenteiden herättämiseksi sekä aktiivisten liikuntaharrastusten kehittämiseksi. Kuhmoisissa on väestömäärään nähden monipuolista järjestötoimintaa, joka edistää asukkaiden liikuntamahdollisuuksia. Lisäksi alueen liikuntapaikat ovat monipuoliset sekä hyvässä kunnossa.

Liikuntatoimi auttaa ja ohjaa halukkaita kuntalaisia uuden liikuntaharrastuksen löytämiseen sekä liikunnan aloittamiseen, liikunnanohjaajan maksuttoman liikuntaneuvonnan ohjauksikäynnillä. Näillä käynneillä toteutetaan myös elintapaohjausta. Kunnassa on käytössä alueellinen elintapaohjauksen malli ja sen toteuttamisessa tehdään yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi liikuntatoimi järjestää eri ikäryhmille suunnattuja ilmaisia liikuntaryhmiä. Kunnan verkkosivujen [Hyvinvointia elintavoilla](#) -sivustolta löytyy ajankohtaista tietoa ja ohjausta omien elintapojen edistämiseen.

Kuhmoisissa on tarjolla monipuoliset kesä- ja talviliikuntapaikat. Suosituimpia ovat urheilukenttä, frisbeegolf-rata, uimarannat,

hihtoladut sekä kunnan kuntosali. Kuntosalin käyttö on mahdollista hankkimalla kuntosalipoletti, jonka panttihinna on 10€. Salilla on laadukkaat harjoittelulaitteet ja sitä laajennetaan koulun remontin yhteydessä vuoden 2023 aikana. Vesurin Leader rahoituksella on Kuhmoisten keskuspuistoon rakennettu senioripuisto, joka on kaikkien kuntalaisten vapaassa käytössä. Senioripuistosta löytyy tasapainoa ja liikehallintaa ylläpitäviä laitteita sekä laitteiden käyttöön liittyvät opasteet.

Kuhmoisten kunta on ollut mukana **Voimaa vanhuuteen -kärkihankkeessa**, jossa liikuntatoiminta kohdennetaan kotona asuville, iäkkäille henkilöille. Säännöllisellä voima- ja tasapainoharjoittelulla sekä ulkoilulla pyritään vahvistamaan liikkumiskykyä, jonka myötä arjenhallinta muuttuu sujuvammaksi. Kuhmoisten kunnan liikuntatoimi järjestää ikäihmisille suunnattuja monipuolisia liikuntapalveluita, mm. suosittua tuolijumppaa sekä liikuntaneuvontaa mm. kuntosaliharjoitteluun.

Toiminnassa olevalla **Liikuntaneuvonnalla fyysistä aktiivisuutta -hankkeella** edistetään ikäihmisten ja työikäisten toiminta- ja liikkumiskykyä paremman fyysisen aktiivisuuden keinoin. Erityisesti painotetaan liikuntaneuvonnan yksilö- ja ryhmätapaamisia, käynnistetään matalan kynnyksen liikuntaryhmiä, kehitetään kummitoimintaa ja koulutetaan vertaisohjaajia. Lisäksi pyritään kannustamaan kuntalaisia omatoimiseen liikkumiseen.

Liikunta- ja nuorisotoimi tekevät tiivistä yhteistyötä paikallisten seurojen ja yhdistysten kanssa eri tapahtumissa ja retkissä, tarjoten monipuolista toimintaa eri-ikäisille.

2.3 Nuorisotoimi

Nuorisotyö edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja on nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukija. Kuhmoisten kunnan nuorisotoimi ja seurakunnan nuorisotyö tekevät yhteistyötä nuorten parissa vapaa-ajan toiminnan järjestäjänä. Kuhmoisten kunnan keskustassa sijaitseva nuorisotila Nuokku toimii tärkeänä nuorten vapaa-ajan toiminnan keskuksena. Lisäksi nuorisovaltuusto toimii aktiivisesti, pitäen yllä keskustelua ja vuorovaikutusta kunnan päättäjien ja nuorten välillä.

Nuorisotoimi tarjoaa kaikille nuorille avointa toimintaa. Nuorisotyö tarjoaa nuorille turvallisen kasvuympäristön ja turvallisen aikuisen läsnäoloa ja tukea. Toimintamuotoja ovat nuorisotilatyö, koulunuorisotyö, retki- ja leiritoiminta sekä osallisuustyö. Toiminta on pääsääntöisesti maksutonta, leireistä ja retkistä voidaan periä pieni maksu. Nuorisotilalle voivat tulla kaikki yli 10-vuotiaat nuoret pelailemaan ja viettämään aikaa muiden nuorten kanssa ohjaajan läsnä ollessa.

Etsivän nuorisotyön palvelut ovat tarkoitettu 15–29-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta opiskeluun, palveluihin tai arjen hallintaan. Kuhmoisten kunnan etsivän nuorisotyön palvelut tuottaa Työvalmennusäätiö Avitus Jämsästä.

Maakunnallisena yhteistyönä on vuonna 2021 alkanut alueellinen nuorisotyön verkosto Nuorisokeskus Marttisen kanssa. Nuorisokeskustoiminnalla pyritään tukemaan nuorten (0 - 29-vuotiaat) kasvua ja kehitystä. Pedagogisen osaamisen ja toiminnallisten menetelmien kautta, nuoria tuetaan kokemaan hyödyllisiä kokemuksia yksin ja ryhmässä toimimisesta. Toimintaa avustaa Aluehallintovirasto.

2.4 Opetus- ja kasvatus

Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen yhteistyö tukee lapsen kasvu- ja oppimispolkua muodostaen johdonmukaisen ja saumattoman kokonaisuuden. Esi- ja alkuopetuksen välillä tehdään kiinteää yhteistyötä, jotta lapsi siirtyy peruskouluun turvallisesti. Esi- ja perusopetus on yhtenäinen kokonaisuus. Opetusteknologia on nykyaikaista ja opetus erilaisia oppimisympäristöjä hyödyntävää. Lukiokoulutus on jatkumo perusopetukselle, se järjestetään monimuotoisesti. Pienille koululaisille on järjestetty koulutoimen puolesta aamu- ja iltapäivätoimintaa.

2.5 Ruokapalvelut

Ruokapalveluiden tehtävä on palvella asiakkaita maukkailta ja terveellisillä aterioilla. Kuhmoisten keittiöt (koulukeskus ja varhaiskasvatus) valmistavat ravitsemussuositusten mukaista ruokaa, huomioiden kouluruokasuosituksen sekä päiväkotikäisten lasten ruokasuositukset. Ruokatuotantoa ohjataan JAMIKSATK -ohjelmalla, joka ilmaisee tuotantoerälistat, ravintoarvot ja tuotantokustannukset.

2.6 Tekninen toimi

Leikkipuistoja on runsaasti kunnan koko ja ikärakenne huomioiden. Rakennukset ovat pääasiallisesti hyvässä kunnossa ja vuosittain kohotetaan ympäristön yleisilmettä mm. kauniiden viheristutusten keinoin. Kunnassa on hyvät kevyen liikenteen väylät levähdyspisteineen ja koulun pihalla on virikkeellinen lähiliikuntapaikka ja harrastemahdollisuudet. Piha-aluetta uudistetaan vanhan koulun purkamisen jälkeen, jonka myötä alue palvelee kuntalaisten vapaa-ajan aktiviteetteja paremmin.

2.7 Sosiaali- ja terveystoimen palvelut; Pirkanmaan hyvinvointialue

Kuhmoisten kunnan asukkaiden sosiaali- ja terveystoimen palvelut sekä pelastustoimen palvelut siirtyvät Pirkanmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen.

Pirkanmaan hyvinvointialue tuottaa kunnan asukkaille sosiaali- ja terveystoimen palvelut (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 6 ja 7 §). Hyvinvointialueella on vastuu asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 10 §). Kunta ja hyvinvointialue tukevat toisiaan asiantuntemuksellaan kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Hyvinvointialue huolehtii muun muassa näistä tehtävistä:

- Perusterveydenhuolto, esimerkiksi:
 - perusterveydenhuollon lääkäreiden vastaanottopalvelut
 - suun terveydenhuollon vastaanottopalvelut
 - laboratoriotointa
- Erikoissairaanhoito
- Ensihoito
- Palo- ja pelastustoiminta
- Mielen terveys- ja päihdepalvelut
- Sosiaalityö
- Vammaispalvelut
- Ikääntyneiden palvelut

Hyvinvointialueen tavoitteena on järjestää pirkanmaalaisille laadukkaita sosiaali- ja terveystoimen palveluja yhdenvertaisesti sekä kaventaa väestön hyvinvointi- ja terveyseroja. Kuhmoisten kunta tekee yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa laadukkaiden yhdyspintapalveluiden toteutumiseksi kuntalaisille.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2023 - 2026

3 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Valmistuneet strategiat, linjaukset ja kunnan omat suunnitelmat

- o Kuhmoisten kunnan maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2023
- o Opiskeluhoitosuunnitelma 2023
- o Poissaolosuunnitelma 2023 (Perusopetuslain (26 §) mukainen suunnitelma perusopetukseen osallistuvien oppilaiden poissaolojen ehkäisystä, seurannasta ja poissaoloihin puuttumisesta.)
- o [Pihlajakosken kyläsuunnitelma vuosille 2023-2028](#)
- o [Kuntastrategia 2022-2025](#)
- o Kuhmoisten kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2022-2025
- o [Kuhmoisten yhtenäiskoulun hyvinvointisuunnitelma 2022-2023](#)
- o [Kulttuurikasvatussuunnitelma 2022](#)
- o [Kuhmoisten varhaiskasvatussuunnitelma 2022](#)
- o [Kuhmoisten kunnan osallisuusohjelma 2021](#)
- o [Kuhmoisten kunnan elinvoimaohjelma 2019-2020](#)
- o Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2017-2020
- o Vammaispoliittinen ohjelma vuosille 2017-2018
- o Kuhmoisten kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2016
- o Päihde ja mielenterveyssuunnitelma 2015
- o [Maankäytön periaateohjelma 2013](#)

Valtakunnalliset ja pirkanmaalaiset terveyden ja hyvinvoinnin strategiset linjaukset ja toimintaohjelmat

- o Pirkanmaan hyvinvointialueen lakisääteiset hyvinvointisuunnitelmat
 - o Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2023-2026
 - o Pirkanmaan hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023-2026
 - o Pirkanmaan hyvinvointialueen neuvolasuunnitelma 2023-2026
 - o Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma
 - o Pirkanmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma 2024-2025
 - o Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2023-2026
 - o Pirkanmaan hyvinvointialue Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden asumispalvelujen kehittämisen selvitys
 - o Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisten asumispalvelujen selvitys
 - o Pirkanmaan hyvinvointialueen IKI2035 -ikäihmisten palvelujen kehittämishjelmaluonnos
- o Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto: Kymmenen vuotta alueellista kokonaisturvallisuutta: Katsaus Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa tehtyyn kokonaisturvallisuustyöhön 2022
- o Pirkanmaan erikoissairaanhoidon strategia vuosille 2016-2025
- o Pirkanmaan maakuntaohjelma 2022 - 2025
- o Savuton kunta -ohjelma
- o Liikkuva koulu-ohjelma
- o Terveyden edistämisen laatusuositus (STM 2006:19)

Keskeinen lainsäädäntö

- o [Perustuslaki 731/1999](#)
- o [Kuntalaki 410/2015](#)
- o [Kuntalaki 365/1995](#)
- o [Nuorisolaki 1285/2016](#)
- o [Terveydenhuoltolaki 1326/2010](#)
- o [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013](#)
- o [Perusopetuslaki 628/1998](#)
- o [Lukiolaki 629/1998](#)
- o [Varhaiskasvatustalaki 540/2018](#)
- o [Sosiaali- ja terveydenhuollon laki 1301/2014](#)
- o [Lakisosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021](#)
- o [Lastensuojelulaki 13.4.2007/417](#)

- o [Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015, 5 §](#)
- o [Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012, 5 §](#)
- o [Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023, 45 §](#)

4 Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä kuluvalle valtuusto-kaudella

Kunnalla ja hyvinvointialueella on vastuu väestönsä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Kunnalla vastuu on siltä osin, kun toimenpiteet liittyvät kunnan lakisääteisiin tehtäviin. Hyvinvointialueella vastuu on siltä osin, kun toimenpiteet liittyvät sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja sen järjestämiseen alueella.

Pirkanmaan hyvinvointialue on kartoittanut yhdessä Pirkanmaan kuntien sekä muiden alueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijoiden kanssa Pirkanmaalaisen väestön hyvinvoinnin tilaa. Kunnat ovat osallistuneet Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman 2023-2026 valmisteluun alueellisen hyvinvointikoordinaattoreiden verkoston kautta. Tämän Kuhmoisten kunnan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelussa on huomioitu hyvinvointialueen strategiset kärkiteemat ja valmisteilla olevat strategiset toimeenpanosuunnitelmat:

- Pirkanmaan kuntien hyvinvointisuunnitelmien painopisteet valtuustokaudelle 2021-2024
- Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023-2026
- kunnan ja hyvinvointialueen valtionosuuden perustana olevien HYTE-kerrointen tunnusluvut (indikaattorit)
- Lisäksi suunnitelmassa on yhdyspintoja Pirkanmaan sote-uudistuksen (PirSOTE) toiminnallisten muutosten kehittämiseen ja toimeenpanoon sekä Suomen kestävän kasvun ohjelman (RRP) Pirkanmaan hankkeen "Hoitoon pikaisesti Pirkanmaalla uusilla toimintamalleilla" kanssa.

Valmisteluun valittu ohjausryhmä on hyväksynyt tilannekuvan perustana käytettävän indikaattoripaketin (tunnusluvut), indikaattoritiedoista nostetut alueelliset väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet sekä niiden tavoitteet, jotka on myös huomioitu Kuhmoisten kunnan hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa. Kunnan oma lakisääteinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma laaditaan oman väestön painopisteiden mukaisesti, hyödyntäen alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman aineistoa poikkihallinnollisessa työssä kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Seuraavassa taulukossa on esitelty kunnan tulosindikaattorit (mittaa muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä). Taulukoissa on THL:n Sotkanetin tietokannasta saadut viimeisimmät tulokset Kuhmoisten kunnan osalta, vertailuksi niissä on esitetty myös Pirkanmaan hyvinvointialueen tulokset samoista indikaattoreista.

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Sotkanet)	
Alue	2021
Kuhmoinen	17,6
Pirkanmaan hyvinvointialue	26,0

Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (Sotkanet)	
Alue	2021
Kuhmoinen	29,4
Pirkanmaa	17,6

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-25-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (Sotkanet)	
Alue	vuosi 2020
Kuhmoinen	6,7
Pirkanmaan hyvinvointialue	6,0

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (Sotkanet)			
Alue	Vuosi 2020	Vuosi 2021	Vuosi 2022
Kuhmoinen	1,8	1,9	1,3
Pirkanmaan hyvinvointialue	3,0	2,9	2,7

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (Sotkanet)			
Alue	Vuosi 2020	Vuosi 2021	Vuosi 2022
Kuhmoinen	10,7	9,7	10,0
Pirkanmaan hyvinvointialue	6,3	6,1	6,0

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä (Sotkanet)			
Alue	Vuosi 2020	Vuosi 2021	Vuosi 2022
Kuhmoinen	261,8	167,5	904,4
Pirkanmaan hyvinvointialue	363,1	360,8	325,7

Pirkanmaan hyvinvointialueen ja kuntayhteistyön kautta valitut yhteiset hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja tavoitteet:

Painopiste	Tavoite
1. Yksilöllisten hyvinvointia edistävien valintojen mahdollistaminen	Tarjoamme asiakasryhmät huomioiden eri tavoin, ymmärrettävästi ja saavutettavasti tietoa hyvinvointia edistävästä valinnoista ja helpotamme niiden tekemistä arjen ympäristössä
	Puutemme riskitekijöihin varhaisessa vaiheessa (tunnistaminen, puheeksi ottaminen, koulutus ja tieto, toimintamallit, vastuut)
	Tarjoamme ja kehitämme matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa sekä edistämme saavutettavien hyvinvointia tukevien palveluiden tarjonnan kehittymistä koko hyvinvointialueella
2. Liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen	Mahdollistamme saavutettavaa ja esteetöntä liikkumista ja kulttuurista osallistumista sekä tuemme arkiaktiivisuutta
	Laadimme alueellisen liikuntaneuvonnan ja -ohjauksen prosessin hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyönä sekä otamme käyttöön kulttuurihyvinvoinnin palvelutarjottimen
	Hyvinvointialueen kaikissa toimipisteissä tunnistamme, otamme puheeksi ja ohjaamme liikuntaneuvontaan sekä hyvinvointia tukevien kulttuuripalvelujen pariin
3. Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen	Vahvistamme mielen hyvinvointia tukevien toimintamallien käyttöä sekä mielenhyvinvointia tukevaa osaamista kaikessa toiminnassa
	Kehitämme matalan kynnyksen palveluita ja lisäämme niiden saavutettavuutta
	Tuemme pirkanmaalaisia tekemään arjessa päihitteettömyyttä tukevia valintoja
4. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen	Kehitämme osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakenteita, toimintatapoja, vaikuttamiskanavia, eri väestöryhmien osallisuuteen liittyvää tiedonkeruuta sekä saavutettavaa viestintää
	Tuemme pirkanmaalaisia osallistumaan oman ja lähiyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseen ja kehitämme yhdessä osallistumisen kynnystä madaltavia toimintatapoja
	Tuemme yhteistyötä eri järjestöjen kanssa osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisäämiseksi
	Luomme hyvinvointia ja terveyttä edistäviä turvallisia lähiympäristöjä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä vahvistamme kiusaamisen aktiivista ehkäisyä

6. Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä elinympäristö	Tunnistamme väkivaltariskin ja hyödynämme monialaista arviointia sekä konsultaatio- ja tukirakenteita
	Lisäämme yhteistyötä pelastuslaitoksen, hyvinvointialueen sote-puolen ja kuntien välille, jotta riskien ennakointi ja turvallisuustaso alueella paranee

1. Yksilöllisten hyvinvointia edistävien valintojen mahdollistaminen

Yksilöllisten hyvinvointia edistävien valintojen mahdollistaminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Tarjoamme asiakasryhmät huomioiden eri tavoin, ymmärrettävästi ja saavutettavasti tietoa hyvinvointia edistävästä valinnoista ja helpotamme niiden tekemistä arjen ympäristössä	Kunnalla on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelutarjotin	Hyvinvointikoordinaattori ja hyvinvointisuunnittelija	Kunnan elintapaohjauksen sivusto on julkaistu ja ajantasainen
	Kunnan hyvinvointipalvelut on kuvattu palvelutietovarannossa (PTV)	Hyvinvointisuunnittelija	PTV kuvaukset on julkaistu
	Kunnassa on resursoitu vastuuhenkilö hyvinvointia ja terveyttä edistävien palveluiden kehittämiseen	Hyvinvointikoordinaattori ja hyvinvointisuunnittelija	Kunnalla on nimetty ja resursoitu vastuuhenkilöt
Puutumme riskitekijöihin varhaisessa vaiheessa (tunnistaminen, puheeksi ottaminen, koulutus ja tieto, toimintamallit, vastuut)	Palveluohjauksen ja palvelupolkujen selventäminen yhteistyössä Pirhan kanssa	Kuntatyöntekijöistä vastinparit	Kuntatyöntekijöillä on tiedossa vastinparit ja he osaavat ohjata asiakkaita palveluihin
	Puheeksiottamisen toimintamallin käyttöönotto	Kunnan henkilöstö (esimerkiksi työllisyyskoordinaattori, liikunta- ja nuoriso-ohjaaja, koulun ja varhaiskasvatuksen henkilökunta)	Koulutus
	Kunnassa on yhteinen Teams-alusta, jolla välitetään tietoa ajankohtaisista HYTE-aiheista	Hyvinvointisuunnittelija	Kyllä/ ei

Tarjoamme ja kehitämme matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa sekä edistämme saavutettavien hyvinvointia tukevien palveluiden tarjonnan kehittymistä koko hyvinvointialueella	Palvelupolkujen selventäminen yhteistyössä Pirhan kanssa	Vastinpari työntekijät	Kyllä/ ei
	Kunnan verkkosivuilla tiedotetaan säännöllisesti kunnan tarjoamista hyvinvointia ja terveyttä edistävästä palveluista	Hyvinvointisuunnittelija	Kunnan verkkosivut ovat ajantasaiset

2. Liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen

Liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Mahdollistamme saavutettavaa ja esteetöntä liikkumista ja kulttuurista osallistumista sekä tuemme arkiaktiivisuutta	Kunta viestii aktiivisesti liikuntamahdollisuuksista ja tarjoaa matalankynnyksen tapahtumia sekä liikuntaryhmiä	Liikunnanohjaaja	Kyllä/ ei
	Kunta kehitetään yhteistyössä sidosryhmien kanssa matalan kynnyksen mahdollisuuksia harrastamiseen ja vapaa-aikaan	Liikunnanohjaaja	Kunnassa toimii kunnan eri työntekijöiden sekä sidosryhmien kanssa yhteistyönä Liikunnan ja elintapaohjauksen työryhmä, joka kehittää harrastamisen ja vapaa-ajan mahdollisuuksia Kuhmoisissa
Laadimme alueellisen liikuntaneuvonnan ja -ohjauksen prosessin hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyönä sekä otamme käyttöön kulttuurihyvinvoinnin palvelutarjottimen	Kunnassa on nimetty ja resursoitu vastuhenkilöt alueellisen liikuntaneuvonnan prosessin kehittämiseen ja alueelliseen kulttuurihyvinvoinnin yhteistyöhön	Liikunnanohjaaja	Kyllä/ ei
	Kunta ylläpitää kaikille kuntalaisille avointa kynnyksentöntä elintapa-/liikuntaohjausta	Liikunnanohjaaja	Kyllä / ei

	Kunnassa kehitetään hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palvelupolkuja sekä kunnan sisällä että yhdessä Pirhan kanssa	Hyvinvointisuunnittelija	Hyvinvointisuunnittelija osallistuu Pirkanmaan hyvinvointikoordinaattoreiden ja hyvinvointialueen verkoston toimintaan. Kunnan Liikunnan ja elintapojenohjauksen työryhmän toiminta on aktiivista
Hyvinvointialueen kaikissa toimipisteissä tunnistamme, otamme puheeksi ja ohjaamme liikuntaneuvontaan sekä hyvinvointia tukevien kulttuuripalvelujen pariin	Liikuntaneuvonta toimii kunnassa ja sinne on toimivat, yhdessä sovitut ohjautumisprosessit käytössä	Liikunnanohjaaja	Kyllä / ei
	Kunnassa on käytössä liikuntalähete ja kulttuurilähete	Liikunnanohjaaja ja erikoiskirjastovirkailija	Kyllä / ei

3. Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen

Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Vahvistamme mielen hyvinvointia tukevien toimintamallien käyttöä sekä mielenhyvinvointia tukevaa osaamista kaikessa toiminnassa	Lapsille ja nuorille opetetaan varhaiskasvatuksessa ja koulussa tunne- ja hyvinvointitaitoja	Kehittäjäopettaja, nuorisohjaaja	Teematuntien järjestäminen
Kehitämme matalan kynnyksen palveluita ja lisäämme niiden saavutettavuutta	Lapsille ja nuorille on tarjolla matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja	Nuorisohjaaja	Nuorisotila Nuokun toiminta
	Kunnassa on tarjolla avointa varhaiskasvatusta ja perheliikuntaryhmiä	Päiväkodin johtaja ja liikunnanohjaaja	Kyllä/ ei
	Pirhan kanssa yhteistyönä tuotettavan Lähitorin palvelut ovat kaikkien kuntalaisten käytettävissä. Kunta järjestää toiminnan sisältöjä mielen hyvinvoinnin edistämiseksi	Liikunnanohjaaja, erikoiskirjastovirkailija ja hyvinvointisuunnittelija	Säännöllinen toiminta
Tuemme pirkanmaalaisia tekemään arjessa päihteettömyyttä tukevia valintoja	Kunnassa on nimetty ehkäisevän päihdetyön vastuuhenkilö	Hyvinvointisuunnittelija	Kyllä/ ei
	Kunnassa on ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	Hyvinvointisuunnitelma	Kyllä/ ei

4. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Kehitämme osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakenteita, toimintatapoja, vaikuttamiskanavia, eri väestöryhmien osallisuuteen liittyvää tiedonkeruuta sekä saavutettavaa viestintää	Kunnalla on osallisuusohjelma	Hyvinvointisuunnittelija	Kyllä/ ei
	Kunnassa on kirjattu suunnitelma sen vanhus- ja vammaisneuvostojen tehtävistä	Hallintojohtaja	Kyllä/ ei
	Edistetään osallisuutta palautteen keruutapojen ja järjestöyhteistyön menetelmien avulla	Eri toimialat	Kyselyt, työryhmät, järjestöfoorumit, tms. kohtaamiset
Tuemme pirkanmaalaisia osallistumaan oman ja lähiyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseen ja kehitämme yhdessä osallistumisen kynnystä madaltavia toimintatapoja Teemme yhteistyötä eri järjestöjen kanssa osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisäämiseksi	Kuntalaisia ja järjestöjä on mukana hyvinvointityön työryhmissä	Eri työryhmien koolle kutsujat: nuoriso-ohjaaja, hallintojohtaja, liikunnanohjaaja, hyvinvointisuunnittelija, elinkeinokoordinaattori ja kunnanjohtaja	Kyllä/ ei

5. Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä elinympäristö

Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä elinympäristö

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Luomme hyvinvointia ja terveyttä edistäviä turvallisia lähiympäristöjä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä vahvistamme kiusaamisen aktiivista ehkäisyä	Kunnassa on suunnitelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiossa	Rehtori ja varhaiskasvatuksen johtaja	Kyllä/ ei
Tunnistamme väkivaltariskin ja hyödynnämme monialaista arviointia sekä konsultaatio- ja tukirakenteita	Kunta tukee lähiluonnon ja luonnon ympäristöjen saavutettavuutta	Elinkeinokoordinaattori, puistojen kunnossapidosta vastaava henkilö ja liikuntapaikkojen hoitajat	Tiedotus kunnan verkkosivuilla
Lisäämme yhteistyötä pelastuslaitoksen, hyvinvointialueen sote-puolen ja kuntien välille, jotta riskien ennakointi ja turvallisuustaso alueella paranee	Kunnassa on nimetty vastinparit yhteistyöhön pelastuslaitoksen ja Pirhan sote-toimijoiden kanssa	Hyvinvointisuunnittelija ja eri ammattialojen vastuuhenkilöt	Kunnan työntekijöillä on ajantasainen luettelo vastinpareista ja heidän yhteystietonsa

5 Nuorisovaltuuston, vanhus- ja vammaisneuvoston toimenpide-ehdotukset hyvinvointia edistäviksi toimenpiteiksi Kuhmoisten kunnassa

Nuorisovaltuusto kokous, 11.12.2023:

Kohta hyvinvointisuunnitelma "3. Mielen hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen", toimenpide "Lapsille ja nuorille opetetaan varhaiskasvatuksessa ja koulussa tunne- ja hyvinvointitaitoja". Nuorisovaltuusto ehdottaa toimenpiteeseen, että nuorisovaltuutettuja kuunnellaan teematuntien aiheita valittaessa ja suunniteltaessa.

Vanhus- ja vammaisneuvoston kokous, 17.1.2024:

Vanhus- ja vammaisneuvosto totesi, että hyvinvointikertomus on hyvin laadittu ja siinä on laaja-alaisesti huomioituna hyvinvointia edistävät osa-alueet. Kyläyhdistykset toivotaan mainittavan erikseen hyvinvointikertomuksessa hyvinvointia edistävinä yhteistyökumppaneina muunmuassa turvallisuussuunnitelmien laatimisen osalta. Toivotaan, että kuntakeskuksesta kauempana sijaitsevat kylät säilyvät elinvoimaisina.

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

6 Kuhmoisten kunnan laajan hyvinvointikertomuksen vastuutaho ja laatijat

Laajan hyvinvointikertomuksen on valmistellut Kuhmoisten kunnan moniammatillinen hyvinvointityöryhmä ja ehkäisevän päihdetyön työryhmä sekä kunnan johtoryhmä. Sen on koornut hyvinvointisuunnittelija Katariina Isoviita.

Kunnan johtoryhmä, joka toimii samalla myös kunnan preventioryhmänä:

- kunnanjohtaja
- hallintojohtaja
- sivistystoimenjohtaja
- tekninen johtaja

7 Laajan hyvinvointikertomuksen hyväksyminen

Hyvinvointikertomus on hyväksytty johtoryhmässä.

Laaja hyvinvointikertomus käsitellään seuraavissa toimielimissä:

- kunnanhallitus
- valtuusto